

Cypern i våra hjärtan

Cypern i våra hjärtan

1.

"Söndagen den 20 mars mördades journalisten Theofilos Georgiades, 37 år och far till tre minderåriga barn, utanför sitt hem i Aglantzia, en förort till Nicosia. Han avled under transporten till Nicosias allmänna sjukhus.

Bakom denna handling står otvivelaktigt turkiska intressen. Theofilos Georgiades var ordförande i Cypernkommittén för Solidaritet med Kurdistan och djupt engagerad i kampen för det förtryckta kurdiska folkets rättigheter.

Den senaste tiden har försöken att med våld slå ner kurdernas frihetskamp i sydöstra Turkiet trappats upp: mord på kurder och utplacering av bomber utomlands har varit vanligt förekommande.

Mordet på Theofilos Georgiades är ett försök att skrämja och lägga munkavle på alla hans medarbetare och alla dem som kämpar för mänskliga rättigheter världen över."

Detta budskap kom fram vid "Föreningen för de mänskliga rättigheternas" årsmöte i Göteborg den 29 mars. Nyheten hade helt förbigåtts av pressen med tystnad, och hade det inte varit för denna förening hade jag aldrig fått veta den.

Hela april präglades av magsår på grund av nya skatteproblem, som det hade varit önskvärt att undvika. Detta föranledde telefonkontakter med min enda betrodda läkare doktor Sandy i Bukarest, och jag hoppades kunna företa en Inter Rail-resa i vanlig ordning med konsultation hos den värde doktorn, som förstod sig bättre på mitt speciella magsår än någon annan - det hade han visat. Emellertid stoppades resan av ekonomiska förvecklingar, och jag fann mig instängd i Göteborg med mitt magsår. Situationen var oacceptabel.

I mitten av maj ringer mig doktor Sandy och meddelar att han är på Cypern och att han kan fixa en billig resa ner för mig genom Hellas Tours. Därmed får jag idén att slå två flugor i en smäll - diskutera åkoman och kontakta den kurdsolidariska rörelsen i Nicosia. Detta senare låg även i doktor Sandys intresse.

Hade jag slagit till direkt hade jag fått resan för bara tusenlappen inklusive en veckas hotell med egen lägenhet. Nu tänkte jag mig noga för i vanlig ordning med dröjsmål som följd, och när jag äntligen ringde upp Hellas Tours fanns det inga platser lediga förrän tidigast 6 juni. Då var priset 1695 kronor. Jag köpte det. Ingenting var viktigare för närvarande än att komma bort från alla rutiner och ekorrhjul.

På Sveriges nationaldag var det dags. Ingen sömn under natten, utan bara städning, dammsugning, dammtorkning och packning, tills det var dags 04.10 att vandra ner till flygbussen vid Centralstation, som avgick klockan 5. På Landvetter fick jag veta efter att ha kommit fram i en lång kö att jag i sista minuten ombokats på ett annat plan, som skulle avgå 15 minuter tidigare. Mitt plan hade blivit fullt, och därför hade jag förflyttats. Således flög jag inte ner med Hellas utan med Vingresor. I flygkabinen vid Larnaca på Cypern hade jag bara min Vingresebiljett att uppvisa, varför jag togs om hand av Vingresor och sattes på fel buss som körde till fel hotell. Där fick jag veta att jag inte hade något hotell att bo i och att min biljett bara innebar en flygplansstol och ingenting annat. Efter att ha slussats omkring i Aya Napa, som staden hette som jag hade bortförts till, mellan olika instanser som bara ville bli av med mig, gick slutligen Vings personal bet på att lösa mysteriet med gästen som hade kommit fel. Vi måste ringa till Stockholm och Göteborg för att äntligen få veta

vilket hotell Hellas hade ordnat rum för mig i, vilket lyckligtvis låg i samma stad – tur i oturen! Men det blev dyra telefonsamtal och taxiresor.

Min hotellvåning visade sig dock vara idealisk med fyra sängar och med två olika rum för de två olika logerarna. Ett rymligt kök med grandios balkong ingick i lägenheten. Den andra logeraren väntades från Stockholm till natten. Med äntligen ett hem i Cypern till förfogande kunde jag äntligen börja ta i tu med mina affärer, pusta ut, koppla av och ringa doktor Sandy i Limassol.

"Where the hell have you been? Hellas har letat efter dig i hela världen!" hojtade den fryntlige doktorn, och 90 minuter senare infann han sig hos mig. Vi återupplivade gamla goda tider i Plakas trädgårdsrestauranger i Athen och åt var sin lasagne, medan doktorn bjöd på vinet. Han hade inte åldrats alls.

"Nå, vad är nu det här för elände med ditt gamla magsår?" gick han brummande rakt på sak, och jag redogjorde för situationen. "Har jag inte sagt till dig att du måste sluta med musiken?" sade han sedan nästan en aning vresigt.

"Jag är ledsen," sade jag försagt, "men det har visat sig vara omöjligt."

"Ja," sade doktorn, "antingen tar musiken kål på dig, eller också blir den din räddning. Låt oss hoppas på det senare. Det är kanske just bara musiken som kan ge dig den distans som du behöver till de världsproblem och magproblem som du brottas med."

Denna tväromvändning var typisk för doktor Sandy. Utan att ge upp sin ståndpunkt det minsta kan han utan tvekan plötsligt fatta motsatt ståndpunkt och hålla den för lika självklar. Någon envishet eller ensidighet är det aldrig tal om utan snarare en ständigt sig själv fördubblande dubbelhet utan gränser.

Så kom vi in på det som han kallar läkarvetenskapens svåraste problem: omöjligheten att kunna tala om för en sjuk person hur sjuk hon är, eller omöjligheten att kunna berätta sanningen för en patient.

"Det är alla läkares största moraliska problem, och det är värst första gången. Man vill tala om sanningen för patienten, hon har rätt att få veta den, hon kan till och med be om den, men man kan inte göra det. Ibland förstår man inte själv varför man inte kan göra det. Men i regel har det med patientens tillstånd att göra. Om hon kan höra hela sanningen och ta emot den utan att betrakta läkaren som sin bödel känner läkaren i allmänhet att han kan berätta den, och då gör han det. Vanligen går det an att avslöja sanningen för män medan det vanligen inte går med kvinnor. Kvinnor är mera beroende av lögnar och illusioner för att leva, medan män är mera beroende av öppna kort och konkreta fakta. Det har väl att göra med att kvinnan är det vecka könet. Hon kan aldrig bli mannens jämlike när det gäller karaktär, ryggrad och konsekvens."

"Menar du då att kvinnor är mindre pålitliga?"

"I högsta grad. De är aldrig pålitliga. Antingen är de godtrogna, naiva och fanatiskt lojala intill dumhet, eller också är de fullständigt opålitliga, lösaktiga och substanslösa. Det är min beklagliga erfarenhet."

"Är det därför ni är ungar?"

"Det är naturligt för mig. Men tillbaka till ditt problem. Det verkar på mig som att du är en skygg människa som hellre grubblar än sjunger ut. Detta leder ofta till magsår. För din egen skull borde du aldrig sticka under stol med sanningen inför andra. Ge dem vad de tål och särskilt om det är fruntimmer. Om man inte är uppriktig mot dem hamnar man under toffeln och blir deras slav. Ingen situation är mera förnedrande för en man."

"Säger du detta även som läkare eller bara som man?"

"Som din vän, som tycker att din hälsa är viktigare än världens synder."

"Och som läkare? Bör jag i en ansvarsställning även säga sanningen till en patient som inte tål det?"

"Du gör problem av saken."

"Svara uppriktigt."

Han sänkte rösten. "Nåväl, kollega, det att vi läkare inte kan säga sanningen till patienter som inte kan ta emot den är en av våra innersta yrkeshemligheter. Det är källan till kanske just den moraliska kraft som gör att vi kan vara läkare." Han höjde rösten igen. "Men jag tycker ändå din hälsa är viktigare än världens synder."

Må detta tjänstgöra som smakprov och inledning på våra samtal. Jag frågade om jag fick återge dem, och han hade ingenting emot det, om jag bara gjorde det med någorlunda god smak.

Även andra som intresserat sig för både min hälsa och min musik har frågat hur de egentligen kan kombineras med även Fritänkarens hektiska verksamhet. En debatt därom fördes för ett år sedan. Man kan lugnt säga, att fastän allt talade för att jag borde ha lagt ner mitt musikaliska yrke redan 1986, och fastän jag sedan dess oupphörligt varit inställd och sysselsatt med att göra det, så har det ännu inte märkts någonting därav.

Denna Cypernresa kommer att föra oss till händelsernas centrum i Nicosia och även ut till all politiks yttersta motsats, nämligen kärlekens innersta väsen ute vid Paphos där Afrodite uppsteg ur havets skum. Utom fortsatta diskussioner och konsultationsresultat med doktor Sandy kommer denna resa troligen även att föranleda en farlig debatt om islam.

2.

På kvällen körde han mig runt litet och presenterade mig för några av sina vänner. Han förde mig till utkanten av Famagusta, som var stängt för utlänningar och greker av turkarna. Man kunde bara betrakta det anrika Famagusta, Nicosias hamnstad, på avstånd.

"Det är en delad ö," berättade min värde doktor. "Här finns det fortfarande en Berlinmur kvar, och här grasserar ett ständigt latent inbördeskrig. Här bor greker och turkar som närmast inpå varandra, det blir dagliga konfrontationer, och här är grekerna också som livligast i sin verksamhet att hjälpa kurderna. Det är inte långt från Cypern till Kurdistan. Därför blir också Cypern ibland skådeplats för kriget mellan kurder och turkar, men här blir offren kurdvänliga greker."

"Kan ingenting riva Berlinmuren på Cypern?"

"Det var turkarna som byggde den. Bara de kan riva ner den. Det lär de knappast göra så länge de fortsätter sitt utrotningskrig mot kurderna. De måste begripa att de gjort fel först. Det brukar de som gör fel inte göra, utan hellre fortsätter de göra fel. Det är också kommunistregimens största fel i Kina: i sin iver att bekämpa alla försök att övertyga dem om att de har fel bereder de sin egen undergång. Ingenting kan rädda felhavare utom deras egen insikt om att de har fel."

"Du är med andra ord mot alla ideologier."

Jag visste att jag därmed tryckte direkt på doktors ömmaste punkt.

"Om det är någonting man måste sticka upp mot så är det allt ideologiskt tänkande. I det ögonblick man faller undan för den ideologiska blindhetens hänsynslösa egoism är man själv, mänskligheten och civilisationen förlorad. Det är ett axiom. Det gäller alla ideologier utan undantag. Alla är lika med döden. Farligast idag är islam med Kinas kommunism som god tvåa, men denna senare vacklar redan. Men det finns andra mindre men för individen inte mindre farliga ideologier. Dit hör den nya national-hinduistiska fanatismen, den ortodoxa judendomen och nästan alla frikyrkor, framför allt Jehovas vittnen och Mormonkyrkan."

"Är läran om Gud då en farlig ideologi?"

"Ja, om den missbrukas. Inget missbruk är farligare än religiöst missbruk, och inget religiöst missbruk är farligare än missbruk av monoteismen. Hela islam och all dess historia sedan 1300-talet handlar bara om detta slags missbruk. Jag har ingenting mot Gud personligen, men nog är han ansvarig för väl mycket elände i världen genom allt missbruk som förekommit i hans namn.

Nu känns det som att jag predikar för en ortodox präst. Du ser mycket ut som en sådan. Men jag har mera skägg än du men ser ändå inte ut som en präst. Vad kan väl det bero på?"

"Du tycks ha dina invändningar mot det här med Gud."

"Låt mig göra detta helt klart. Gud är en förträfflig idé, det är världens starkaste moraliska och förenande kraft, dess enhetstanke är nästan basen för all civilisation, men hur gick det för staten som uppfann Gud? Redan Salomo i all sin vishet och oförlikneliga ställning fann det klokast att avfalla för att i stället visa tolerans mot polyteismen, som kanske just därigenom gavs en ordentlig skjuts framåt genom fenikiernas sjöfart över hela medelhavsregionen. Den stora underbara blomman av denna utveckling var den grekiska mytologin med dess oöverträffade kultur. Och vad var kulmen av grekernas historiska insats? De uppfann demokratin. Således kan demokratin sägas vara den yttersta konsekvensen av ett avståndstagande från monoteismens tyranni.

Och finns det något som går upp mot demokratins friska luft och universaltolerans? Du har själv sett Famagusta. Där härskar islam och Guds övervård mot cypriotisk demokrati. Staden var Cyperns andra stad och en blomstrande handelsplats. Nu är den en spökstad, och turkarnas Gud har ockuperat den och berövat den allt liv. Vad är då bättre?"

Ändå vill jag råda dig att inte blanda dig i det cypriotiska inbördeskriget. De kontakter du fått i Nicosia är kanske ofarliga, men den kurdsolidariska rörelse vars ordförande blev mördad av turkar är det inte. Själv har jag inte haft något med den att göra. Jag är läkare. Min uppgift är att rädda liv, inte att uppmuntra mördare. Din inblandning i sådana angelägenheter kan knappast hela ditt magsår."

"Vad ger du mig för råd?"

"Håll dig till en snäll diet, och tag långa promenader. Var utomhus så mycket som möjligt, så slipper du grubbla. Ditt grubblande är din värsta fiende. Håll dig till pastarätter eller moussaka, och drick gärna vin till, men inte för mycket. Undvik sprit och kaffe. Det är mitt råd."

Till slut körde han mig till sitt tillfälliga residens utanför Limassol. Det var en avsides belägen mycket anspråkslös villa, och till min förvåning bodde han inte där ensam.

"Möt Steve," presenterade han sin vän för mig. Det var en ung engelsman med långt mörkblont hår och gyllene ringar i öronen iförd svart polotröja och svarta manchesterjeans. Han kontrasterade skarpt mot mitt prästerliga utseende i vit kortärmad skjorta utan ens ett armbandsur som prydnad.

"Var nu inte chockerad," sade doktor Sandy. "Detta är en av mina goda vänner från Grekland som jag har tagit hand om och räddat. Han höll på att röka bort hjärnan med cannabis på en av öarna här när jag erbjöd honom ett tillfälligt alternativ."

Mina frågande blickar tolkade min läkare tyvärr alldeles rätt.

"Utifrån ser det väl ut som ett homosexuellt förhållande, men så banalt är det inte. Vi har inte sex ihop, eller hur, Steve?"

"Men vi lever tillsammans, eller hur, Sandy?"

Doktorn var besvärad.

"Nåja, se det som en följd av kvinnornas totala opålitlighet. Steves mor var prostituerad och körde ut honom hemifrån. Mina kvinnor ska vi inte tala om, men ett har de alla haft gemensamt: de tråkade alla ut mig intill döden, och dessutom var

ingen trogen. Här har jag nu Steve som alternativ till alla trolösa, ytliga, ansvarslösa, dumma och grälsjuka kvinnor. Steve är själv ett offer för kvinnlighetens omoral. Hans egen mor uppmuntrade honom till att börja röka cannabis. Vårt förhållande är rent. Jag medger att det förekommer en viss ljuvhet mellan oss, en sorts homosensualitet, och vi trivs med det båda och har gott utbyte av varandra. Döm mig inte, Christian. Jag är mer än medelålders. Inte kan jag väl bara vara en god läkare som bara ska leva för andras bästa utan att någonsin få njuta av livet själv?"

Jag måste medge att Steve var den vackraste unge man jag hade sett. Jag kunde förstå doktor Sandys svaghet även om jag inte kunde dela den.

3.

Famagusta

Det sägs att Desdemona
ännu gråter över Famagusta.
Det finner turken värt att håna,
han som berövat staden all dess lusta.
Tom är staden. Endast dödens militär,
som ser till att ingen får ha roligt,
och som minst har roligt själv, är där,
medan Cyperns liv, blott var ej turken går, är soligt.
Desdemonas död var ingenting mot Cyperns våldtäkt.
Kloster, målningar och mänskoliv förstördes där mer svårläkt
än vad Desdemonas och Othellos själssår någonsin kan bli.
Våldtaget ligger hela Famagusta där inför turistens upptäckt,
på taggtrådsavstånd ser han där i kikarsiktet Cyperns själ alldeles uppfläkt.
En värre tragedi än Cyperns kan man nog idag ej varsebli.

Förtryckets lönsamhet

Förtryckta folk,
jag är din tolk
inför det allomfattande världssamvetet.
Vad är allt våld och ont förtryck
mot att en enda får ett ryck
och tågar ut i korståg mot allt sketet?
Älskade förtryckta kärleksidkare,
aldrig kan ni räkna mig till era svikare,
de som på vapen gör sig rikare
och säljer ut all mänsklig rättighet
för att behålla kommersiella privilegiers falska sprättighet
och tjäna pengar på förräderi och ynkedom
för att med orätt skaffa rikedom
och satsa den på mer förtryck och orättfärdighet.

Att redogöra för alla samtalen i Nicosia kommer att bli mycket svårt. Utan att nämna vem jag fick tala med fick jag dock all väsentlig information om den mördade hjälten, om den 20-åriga turkockupationen av halva Cypern, om den aktuella situationen, om hur Famagusta blev en spökstad och om den politiska utvecklingen i

Turkiet idag. Bara för några dagar sedan (8.6) bombades och likviderades 19 kurdiska byar med dess civilbefolkningar på en enda dag.

Doktor Sandy blev mycket upprymd av mina samtal i Nicosia.

"Det gläder mig att du inte bara spillde deras tid och att de inte blev besvikna på dig. Uppenbarligen inspirerade du dem med ett visst hopp. Jag hoppas bara att det inte var bedrägligt.

Samtidigt är jag glad att du kom hit och tog tag i detta. Det motiverar mig till att klämma åt turkarna på mitt sätt. Jag kommer att få en del att göra i Ankara och Istanbul framöver."

I själva verket kan man säga att allting avgjordes denna onsdag den 8 juni. Jag fick mina kontakter och min information i Nicosia, vilket föranledde doktor Sandy att börja agera. Initiativet var definitivt och ohejdbart. Affären var klar. Resten blir förhoppningsvis historia...

Och kvar för mig på Cypern var bara att njuta, av värmen, av mänskorna, av friden, av Medelhavet, av maten och av alla mina vänner grekerna.

4.

Höjdpunkten under fredagsutflykten till Paphos var de tre klipporna strax intill den dramatiskt klippiga sydvästra kusten, av vilka den mellersta skall vara den som Afrodite från sitt snäckskal tog i land vid och uppsteg till i hela sin nakna kyska härlighet, varest hon förblev som en skeppsbruten för en avsevärd tid framåt. Cypern är Afrodites ö, och här kom man kanske landets innersta hemlighet och karaktär närmast. De tre klipporna och omgivningarna är mycket lika Faraglioni utanför Capri, men här förljuvas det naturliga omgivningsskådespelet av dessutom en oändlig sandstrand, som havet oavbrutet vråker sig in mot, frossande i Afrodites eget skum.

Naturligtvis är det många som badar här, fastän det inte rekommenderas. Man skall visst bli tio år yngre om man vid fullmåne simmar ut till Afrodites klippa och rundar den. Det låter ju ohyggligt inspirerande. Emellertid är det få som återvänt från försök till denna simtur. Det ser ut som ett lätt företag från stranden, klippan är inte alls långt borta, simturen är knappast längre än kanske hundra meter, men under ytan går det mycket nyckfulla och lömska strömmar. Efter att ett antal turister försvunnit genom drunkningskomplikationer inställdes alla turistresor till denna *beach*. Därmed vill vi inte avråda den som ändå vill försöka. Det kan ju vara värt att bli tio år yngre i Afrodites ljuvliga sällskap - om man överlever en dylik kärleksnatt.

För övrigt besöktes Cyperns äldsta stad från 6000 år före Kristus enligt legenden grundad av gubben Noaks sonson Kittim, varför staden fick heta Kition. Det var inte mycket att se på om än ålderns aktningsvärdhet gav atmosfär åt besöket. Vi körde även igenom Englands två återstående baser på Cypern. Engelsmännen är inte populära på Cypern, och detta har sina mycket goda skäl.

När britererna övertog Cypern från Turkiet var det deras uttryckta avsikt att småningom låta Grekland få Cypern, då öns befolkning till 80% var grekisk. De skulle bara utveckla ön först, och under första världskriget visade den sig vara så strategiskt viktig i kriget mot Turkiet och bevakandet av intressena i Mellanöstern, så att britererna, i stället för att låta grekerna ta hand om den, gjorde ön till en kronkoloni, vilket den förblev till 1960. Först genom våld och inbördeskrig under fem år lyckades cyprioterna övertyga engelsmännen om det lämpliga i att de gav sig av.

Men engelsmän ger sig inte av så lätt. De försökte få cyprioterna att förstå det lämpliga i att engelsmännen stannade kvar genom att ge turkarna farliga illusioner om en framtid på ön och spela ut dessa mot grekcyprioterna. Resultatet av dessa

brittiska manövrer blev att det fria Cypern fick en regering med 30% turkiska ministrar (fastän den turkiska befolkningen bara var 18%) och med en ständigt turkisk vicepresident med vetorätt. Dessa privilegier åt turkarna bäddade för tragedin. De tog tacksamt emot dessa flera fingrar utom lillfingret och släppte aldrig greppet. Grekerna kom därigenom i den tragiska ställningen att ständigt behöva bekämpa en pretentiös turkisk minoritet som aldrig var nöjd utan som ständigt krävde mera. När så militärjuntan i Athen 1974 begick sitt sista och största politiska misstag att förklara Cypern en del av Grekland tog Turkiet detta som förevändning till att ockupera halva ön med krigsmakt. Några dagar senare föll den grekiska militärjuntan medan den turkiska militärjuntan på Cypern stannade kvar - och bredde ut sig. I augusti omfattade ockupationen även den näst största staden Famagusta, vars invånare måste fly för sina liv. Sedan dess är Famagusta en taggtrådsbelägrad spökstad var endast turkiska militärer äga tillträde.

Så mycket för engelsmännen på Cypern, den kanske enda koloni i det Brittiska Imperiet som de verkligen till stor del lyckades förstöra genom politiska misstag. Turkockupationen har nu pågått i tjugo år, och turkarna tvångsförflyttar ständigt turkar från fastlandet till ön för att turkofiera den för att legitimera sin ockupation, medan grekerna tvingas fly för sina liv bort från sina hem inom den turkiska zonen, där allt grekiskt och kulturellt plundras och utplånas systematiskt. Alla världens konstmarknader har formligen invaderats av stöldgods från Cypern som turkarna tagit från grekerna eller från kloster och kyrkor, som vandaliserats ihjäl.

Engelsmännen har två stora områden kvar på ön som militärbaser, av vilka det största är Episkopoi, den sydligaste halvön. Där har de sina egna hus och samhällen, sina egna cricket- och idrottsbanor, sina egna polofält och sina egna parker och trädgårdar, där de kan leva helt isolerat från resten av ön. De är kanske 30,000 till antalet och trivs förträffligt. Ibland blir aktiviteten vid de båda baserna mycket intensiv, som vid Gulfkriget januari 1991 och även vid de amerikanska bombningarna av Libyen april 1986 med Mrs Thatchers benägna tillåtelse. Dessa briter lär heller inte lämna ön i brådskan och åtminstone aldrig så länge turkarna fortsätter ockupationen. Hela samväldet stöder grekcyprioterna mot turkockupationen, men om det turkiska våldet lämnar Cypern lär knappast grekerna fortsätta stödja briterens närvaro, åtminstone inte så länge Cypern inte är med i EU. Alla anser det dock vara en god idé att få med Cypern i EU, vilket skulle kunna bereda vägen även för ett israeliskt medlemskap - båda nationerna är redan europeiska.

5.

Kourion är en annan gammal grekisk stad med Cyperns bästa amfiteater som används flitigt för närvarande med gotiska Macbethkulisser. Den grekiska smaken från antiken förnekar sig aldrig - även från denna amfiteater har åskådarna den mest praktfulla tänkbara utsikt över hela sydkusten.

Där fanns även en utgrävd villa från 300-talet med bisarra blandningar av hedniskt och kristet. Huset var kristet med symboler som fisken tydligt markerande den kyrkliga tillhörigheten medan villan samtidigt hade lokaler för hela det romerska bad- och bastusystemet med obligatorisk bordell och intilliggande matsal med alla behöriga festsymboler - Afrodite, nymfer, bacchanalia, nakenhet, lössläpphet och hejdlös livsglädje, alla sådana symboler som utmärkte varje romerskt hedniskt hus med någon förmögenhet. Här smälte den frisinnade hedendomen totalt samman med urkristendomen utan några moraliska betänkligheter.

De mest omfattande utgrävningarna pågår emellertid i den gamla huvudstaden Paphos längst i väster. Antikens båda huvudstäder på Cypern var Paphos och Salamis (vid Famagusta) där Kimon från Athen slutade i ett sjöslag och därmed krönte en av det klassiska Greklands mest hedervärda politikerbanor som hjälte. Från trakten av Paphos kom ärkebiskop Makarios, Cyperns mest dugliga och minnesvärda president, som därför gjorde vad han kunde för att rycka upp just Paphos som turistort. Numera reser få turister till Paphos.

Ärkebiskop Makarios' bana som skicklig politiker var ett enda oändligt kompromissande och slingrande mellan grekiska, turkiska och brittiska intressen, som stred mot varandra, och vanligen klarade han att hålla en ytterst känslig politisk balans. Ett exempel: när engelsmännen skulle avkolonisera Cypern krävde de 100 square miles för sina baser. Grekcyprioterna vägrade gå med på så mycket som ett tresiffrigt tal. Drottning Elizabeth själv var inblandad i förhandlingarna, och Makarios föreslog henne att engelsmännen skulle sänka sitt krav till 99, så att det blev ett tvåsiffrigt tal. Det gick slutligen både greker och engelsmän med på.

Makarios var som enkom skapt för att bemästra den känsliga trilaterala politiska problematiken på Cypern och var enormt vördad av både grek- och turkcyprioter för sina ansträngningar till en konstruktiv politik. Vad han inte klarade av var diktatorisk inblandning utifrån. Den grekiska militärjuntans inblandning och annektering var en kniv i ryggen på hela hans diplomatiska livsverk, som fick ett definitivt skott i vattenlinjen genom den turkiska invasionen.

Även den turkiska befolkningen på Cypern är delad. Turkcyprioterna betraktar fastlandsturkarna som marodörer som kommer och förstör deras värld, och många turkcyprioter har utvandrat från Cypern på grund av detta. De turkar som inplanteras på Cypern är anatoliska bönder, fattigt obildat folk, som inte ens förstår turkcyprioternas språk. De är lika impopulära bland turkcyprioter som bland grekcyprioter.

Makarios dog 1977 tre år efter turkinvasionen och mitt uppe i sitt livs tyngsta och svåraste krig för att försöka åtgärda den hopplösa situation som orättvist drabbat den av Afrodite enkom för kärlek utvalda ön med dess goda, öppna och harmlösa folk, som varit samma greker i 3000 år. Turkarna, som bott där i 400 år, blev aldrig mer än 20 procent, och likväl har Turkiet genom krig ockuperat 40% av ön och därmed dess värdefullaste områden och rikaste industrier - och låtit allt förfalla.

Doktor Sandy lämnade Cypern torsdag morgon, och Steve följde med honom. Hur de ordnade med den korttidshyrda trevliga lägenheten utanför Limassol fick jag aldrig veta, men förmodligen hyrdes den väl ut till någon annan.

Agia Napa, där jag bodde, var en typisk medelhavsturisthåla på gott och ont. Bilden skiljer sig inte mycket från Mallorca, Kanarieöarna, Malaga eller Saint Tropez. Hela staden domineras av turismens totala ytliggighets bullersamma sockerglasyr med tyngdpunkt på plageliv under dagen och krogliv på natten. Hela centrum av staden består bara av krogar med ett öronbedövande discolarm som kommer ut från alla krogar samtidigt och försöker överrösta varandra med bara blandat mardrömsbuller som resultat. Och ändå är alla dessa dyra krogar fulla om kvällarna av, som det verkar, fullständigt urblåsta turister som köper detta larm och betalar för det frikostigt. De kan inte prata med varandra genom oväsendet, men de kan dricka med varandra, och det är väl detta de gör.

I denna turistkultur försvinner det cypriotiska elementet helt, men en och annan lyckas ändå sticka av. En gammal toker hade tydligen som sin utkomst att spela apa på centraltorget med att dansa till discobullret med en tre meter hög hatt av cococolamuggar, spriteflaskor och annat turistskräp limmat som ett Babelstorn i en jättelik strut på huvudbonaden, som han balanserade på huvudet medan han dansade; ty han förekom där med sin ryckiga styltiga dansstil varenda kväll.

Även några matställen skilde sig från de vanliga turistkrogarna. Den mest imponerande restaurangen var väl "Kapten Andreas" med bara ett stort urval fiskrätter på menyn. Hans restaurang var mycket respekterad. Han hade en egen fiskebåt nere i hamnen som alltid när det behövdes stack sig ut till havs och förnyade förrådet.

Bland krogarna höll jag mig helst till "*The Five Kings*". Det var den enda krog jag fann som inte körde med öronbedövande högtalaroväsen. Den låg lite avsides, och det var mycket behagligt att där koppla av från turistmedelmåttighetens stök och stön med en obligatorisk mediumdry sherry varje afton efter solnedgången.

Naturligtvis var det även behagligt att gå ut i havet och simma ordentligt. Vattnet var svalkande och friskt, och ju mer olidligt solgasset blev, desto skönare blev det i havet. Men det fanns vissa risker. Simmade man något för långt ut från stranden blev man lätt fattad av strömmarna och kunde man föras iväg vart man icke ville. Detta var givetvis inte att rekommendera.

I sin helhet förblev Cypern ett ljuvt land där allt var behagligt och tillmötesgående. Till och med de inhemska vinerna hade alla något mjukt och ljuvt över sig. Detta utmärkte framför allt mänskorna trots den pågående turkiska ockupationen av två femtedelar av ön. Den förblir ändå Afrodites arvedel, och må hon fortsätta förvalta och influera den väl i eviga tider till uppbyggelse för alla som därav vill ta del. Om man håller sig till henne kommer man aldrig i dåligt sällskap på Cypern.

Och faktum är, att umgänge med Afrodite är bra för ens hälsa. Denna goda egenskap hos henne framhålles sällan, men alla som har erfarenheter av henne måste medge att hennes betydelse för hälsan måste vara minst lika betydelsefull som Asklepios - om inte mer.

Slut.